



ЦРНОГОРАЦ

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 22.

На Цетињу у Суботу 3. Јунија (15. Липња) 1872.

ГОДИНА II.

ЦРНОГОРАЦ, излази један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 6; по г. 3; четврт г. ф. 1. 50. н. За СРБИЈУ год. ф. 7; по г. ф. 3. 50. н.; четврт ф. 1. 75. н. За све друге земље год. ф. 8; по г. ф. 4.; четврт г. ф. 2. За огласе плаћа се за ред 5 полица. Донесен, предплата и све наручбине шљу се уредништву на Цетиње преко г. Петра Рамадановића у Котору.

НАШ НАРОДНИ ПОЛОЖАЈ.

Још који дан и јевропска журналистика почеће преживати оло, што је већ давно сварила у своме стомаку. Говориће свашта о ничему, а извињаваће се пред својом публиком, да је настала „мајина“, — јер су се државници разишли по бањама. О, када би те бање могле спрати с њих оне ужасне грехове које навукоше на себе у борби против струје слободе појединијех народа! Они би тада заспали „као окупани“, а подјармљени народи дигли би се „као испавани“.

Ужасна је игра настала с народима. Игра појединијех с милионима! Каже се да су у старо вријеме били народи ограничени. Нијесу имали никаквијех другијех тежња до љубави и вјерности према својој земљи, у којој су живили и према вјери, у коју су вјеровали. Затим је наступио напредак. Каже се, да су се у средњем вијеку већ сјединили сви хришћани против нехришћана и борили се за њеку идеју. Наступио је дакле шири круг мисли и тежња. По нашем, најновијем, времену приписују највише тежње. Каже се, да су данас народи изишли из својих личних, народних и вјеројаконских граница и да имају пред собом циљ чисто човечанског савршенства.

По природној постепености требала би и морала би доиста та улога припасти нашем времену. А је ли у ствари тако? Волили би видети тога оптимисту, који би смислио то тврдити, а да се сам не побоји да је прешерао. Покупљају, који се чине у опште љутском интересу не само што су данас пусти, него се њиховом остварењу тешко и може израчунати вријеме. Шта више, данас могу они само бити храна глутајућој деспотији. Све друго што данас видимо, а што прешања покољења нијесу имала, не дају

нашем времену оно узвишено обличје. Ни гвоздени путеви, ни прокопи, ни телеграфи, ни вапори, ни сви други изналази најповишега времена, нијесу онај прави напредак, с којим се ми поносимо. И турски султан има те механичке напредке нашега вијека. Но ропски народ не може се користити тијем изналазцима. Кад деспотизам влада, они су од користи само власницима, а на штету милионима. Кинези су имали прије Њемаца и прах пушчани и штампарију и нијесу су се тијем нимало користили, јер су били ропски народ.

Ову је истину изрекао човјек, који је живио и радио за слободу, али је умро без ње.

Јест, само је слобода оно, што би наш вијек узвисило над прошлојем вијековима, и изналази њихови били би онда моћна средства, да га брзо доведу к оној цијели, која нам се данас више иронично приписује. А баш тога немају данашњи народи. Погледајмо по Јевропи и наћићемо још толико народа, који немају ни своје спољашње слободе, а унутрашња слобода скоро је код свију у оковима. Бар су народи стари у својој засебности чували и љубили своју земљу, у којој су живили, а данас власници поцјепаше народе и подјелише земље њихове и не дају им тежити за јединством земље своје, народа свога, забрањују и угушују им љубав ту.

Не одричемо ми велике, управе горостасне напоре појединијех народа и људи у извјесна времена за спољну и унутрашњу слободу своју и посретством тога за оне узвишене идеје, које подижу народе из ускијех граница народне личности до висине опште човечанске. Са потпуним признањем клањамо се пред развитком љутства, које се показало првом француском револуцијом и појављивало са потоњим револуцијама,

које се могу сматрати као одјек оне прве, и које ће поданас без сумње све чешће настајати. Али што свакога, а Србина највише онеспокојити мора, то је, што смо ми при свему опоме још и данас онако исто далеко од постављенијех узора.

Још у прве своје дане изрекла је француска револуција: „Људи свију народа су браћа и различни народи морају се узајамно потпомагати по својој снази као грађани једне исте државе. Ко угњетава један једини народ, тај је непријатељ свију народа!“

И сам француски народ био је после тога осуђен да буде оруђе својијех тирана и да све до јуче ратује скоро против свију народа.

Иста је погрешка — све што постоји гледати у црној боји, као и све претстављати себи љешне и боље него што у ствари јесте. Ненадајући ни у једну крајност, и ако се мора одрећи успјех оне борбе не само за данас него и за скору будућност, онет се морају и признати велике последице новог револуционарног духа, које су за нас користне, а и штетне. Користне су, јер од времена гилотине Лудвика XVI., почели су народи развијати неодољиву тежњу за слободом, тежњу, коју у будућности извјесно чека потпуни успјех. А штетне су, јер власници Јевропе склопише друштво, противно оној тежњи, друштво, које у садашњости својим огромним средствима осуђује успјех тежња појединијех народа. То друштво су велике силе, њихови претставници, они исти који сада иду да се купају, да благују, док се толпци народи купају у својој крви, даве у својој невољи. За то смо напријед и рекли да се ужасна игра води с народима — игра појединијех с милионима! А то смо данас хтјели да потврдимо нарочито с погледом на стање нашег народа а никако нам

ПОДЛИСТАК.

СРЕЋА И НОВАЦ.

III.

ИДЕЈА МИНИНА.

(Наставак.)

Г. Мерсеп печезе; стигао је кући. Мина, ожалостена што није могла више да дозна, пође такође кући.

Дан је већ увелико наступио; сунце се отвљадаше од јутарње магле и, указујући се на хоризовту, пријатељски поздрављаше велика дрва, која окружаваху мајур.

Дневни шум замјениваше тишину ноћну. Вика и цјевање раденика, рикање стоке, мјешајући се са звуком од њенијех звонцета, састављаше концерт простије хармоније, која весели срце и ујева у душу мир и срећу.

Мина је морала много да обилази, да би избјегла љубопитљиве погледе, и свакојаке пријевке оговараца. Најпослије дође до мајурског дворишта, које предхођаше главном; али сад бјеше најмучније. По дворишту ходаше пуно чељади, мушке и женске, којима газдарица издаваше разне палоге. Било јој је немогуће проћи туда, а да је ко не спазе.

Мина примјени, да мјесто, око кокошњака бјеше најчистије; само што би у том случају, морала прећи преко једног простора, гдје се налажаху извјесне жотице, врло мало грациозне, а особито мало чисте, али врло цијењене љубитељима шуике (пршуте) и кобасица.

За Мину, дакле, бјеше то велико искушење, стати њеном појмом тамо; гдје су . . . свиње — кад већ морамо да их назовемо њиховијем именом — уклањаше земљу као што то обично чине ове полесце, али непријатне животиње.

Најпослије се ријеша, са великијем уздахом, помислилајући, да никад Олимпија неће умјети оцјенити оволику њену одапост.

Али још не бјеше доспјела до жељенијех врата, кад је њени весели глас зовну по имену.

— Добро јутро, госпођице Мано! ал сте данас уранили!

Она се брзо обазре и спазе ћетића, около својих четрнајест година, који раваше кокоши. Његово лијепо округло лице представљаше јој Медузину главу.

— Ти си, Хенриче! рече мина збуњено, раниш кокоши је ли, мали?

— Да, госпођице, да, одговори ћете потсмјешљиво; а ви, ако је по вољи, ваљда сте такође имали њеки посао, кад сте тако уранили?

— Не, не, протеча Мина; изашла сам, да се прошетам.

— А, то је што друго! Али јутрос баш није врућина, за то сте ваљда тако блиједи.

Мина разумјеваше добро, да јој се Хенрих потсмјева, али немаше куд, зло је већ учињено, сад јој бјеше само до тога, да се час прије опрости овог неспособног положаја, па рече:

— Донста врло ми је хладно; па за то хитам, да дођем час прије до куће; с Богом, Хенриче!

Јединијем скоком била је до врата, која от-

вори и прејуривши брзо преко дворишта, стиже за часак у своју собу.

Међу тим, као што је Мина предвиђала, Хенрих се пожури, да каже свима слугама, у мајуру, да је госпођица Мина, са зором, враћала се кући из шетње, она која још у велико спава, кад „госпођица Олимпија звони, да јој се донесе кафе!“

Слуге из мајуре, доказаше ту чудну вијест домаћијем слугама, и тако од уста до уста, дође то и госпођи Ван Лимден до ушију.

Она се јако забрине, јер је вољела Мину. па је хтјела, да јој име добре и поштене девојке остане неокаљано.

Сирота Мина, унјатана о том, нехтејући да лаже, ни истину да каже, стаде плакати.

— Плакањем се неодговара, дијете, рече госпођа Ван Лимден благо. Ако си учињела какву погрешку, боље је да признаш; ја те нећу карати, него ћу покушати, да је поправиш, ако је могуће. Зар немаш више у мени повјерења?

— Ох! да како да пмам! Ја вас од свег срца љубим! повика плачући млада девојка, коју ова доброта јако ражали. — Али не питајте ме, за Бога! Ја вас увјеравам, да нијесам ништа зло урадила. Доцније, кад дазнате, што сам тако рано изишла, ви ћете ми одобрити! Али данас, не могу вам ништа казати!

— Добро! рече Луиза Ван Лимден, мало строжије; молићу мога брата, нека те он пита. — Можда ћеш од страха учињети оно, што из наклоности, према мени нећеш да учињеш.

— Ох! не, не, превелићем вас! повика Ми-



није била намјера да се ставимо на гледиште идеје човјечанства, у којој наш народ непосредни радник не може ни бити у садашњем положају своме, него би јој само посредно могао користити извојевањем своје спољашње и онда унутрашње слободе. А то извојевање и јесте његов задатак.

И тако дакле у данашњем стању нашега народа, како да се изврши тај задатак? То питање нама се чини важније од свакога другог, као на пр. кад? и су чим? Јер на питање: Кад? одговориће сав народ: Сад! Сад или никада више, јер му је догорело до ноката, више овако живјети не може! А на питање: су чим? питаће опет народ: а су чим је Црна Гора сачувала своју независност и проширила своје границе? и су чим се Шумадија ослободила? А друго, ако је и Турска данас уређенија, она је данас и немоћнија него што је прије била, а ми не само да смо снажнији него смо и спремнији него икада до сада.

За нас дакле нема питања ни кад! ни су чим? него само како?

Има у нас људи, који држе, да је опасно дипломатију презирати, а има их који су уијерени, да баш треба мимо њу ићи.

Ко има право?

Новинари врло често потезу тестамент Петра великога, цара рускога, који је изрекао Турској смртну пресуду својом тежњом за освојењем јевропске Турске. На то одговара један од пријетих свјетских историка: И Турска при свем том још једнако постоји. И без сваке сумње постојаће догод и друге деспотске државе у Јевропи. Турска ће увјек наћи савезника, који ће је чувати од пропасти. Монархије јевропске морају признати законитост порте, јер оне стоје на истијем основима на којима и Турска и јер би пропасти Турске и за њих настала опасност. Законитост Турске престаће тек онда, кад на мјесто силе, која је основа монархијама јевропским, наступи воља народна.

У ове ријечи мора свак вјеровати. Наше искуство дало им је свједочбу истине. А наша народна пословица каже: „врана врани очи не копа.“ Струве је оно као историк са вишег гледишта изрекао и он као републиканац држи, да „монархије не руше пријестолу, него да је то задатак републиканаца.“ Али ми, као што смо већ напријед казали, који без своје спољашње и унутрашње слободе не можемо опцијем путем ићи, јер нам је у садашњем стању немогуће чекати и дочекати оно вријеме, ми морамо са становишта садашњости судити о постојећим

на блиједа као смрт. Њему, нарочито, нећу ништа да кажем, он би ме убио!

Узрок оволиког страха морао је бити велики; то изненади госпоњу Ван Лимпен. Њен брат, као што знамо, задавао јој је велику бригу. Ова осјети, да тајна Хенриха Мерсена није непозната малој Швајцаркињи, и сад дође ред на њу да преблиједи.

— Вјерујем ти, рече и пољуби Мину; ти си добро дијете, које није никад лагало. Али, додаде лакше, остави се те идеје, сама ћеш себи нахулити, а нећеш ништа помоћи.

Мина је срдљиво пољуби, срећно што је, најпослије разумјете.

Не бојте се, рече, јутрос сам учињела малу погрешку, коју нећу опетовати. Али при свем том, ја не напуштам моју идеју, додаде забављивши натраг косу, испод које се указа велико бијело чело, које изражаваше неукротиму енергију.

— Нека те провиђење руководи! пропагта тужно госпођа Ван Лимпен, пољубивши је на ново.

IV.

УЈАК И НЕЋАКА.

С дана на дан положиј свију личности ове приповјетке, постајаше све мучнији. Са обеју страна, неповјерење све већма растијаше и ако рат у породици Ван Лимпен не бјеше још букнуо, то, ипак није могао никако изостати, као што прије грома, сва природа осјећа неку тешкоћу, која јој претскажује непогоду.

Риствин све већма наваљиваше на његовог

стварима и морамо и опет признати, да и садашњи интереси великих сила нијесу повољни нашој тежњи. А интереса тих претставник је дипломатија. Ми не можемо дакле бити уз оне, који питамо суде, да је опасно презирати дипломатију, него морамо, хтјели не хтјели, бити они, који држе, да им ваља и мимо њу ићи.

Историја до најновијег времена показала нам је, да су велике силе увијек радиле против нашој тежњи за ослобођењем, а у интересу одржања Турске. Но с друге стране историја нам је и то показала, да су само покрети из народа, народни устанци, били до данас у стању уздрмати турску државу, подржавану од других јевропских држава. Почетком овога вијека Турска је сваки час потресивана устанцима. Да их не ређамо редом, него само да споменемо устанак мисирски, гдје се Мехмед-Алија прогласио независним. И порта га је морала г. 1806 као таквога признати. А није прошло ни двије године и порта је опет морала признати Србију као кнежевину, коју је Кара Ђорђе из ропства подигао. Устанци ти били су за Турску опаснији него сви ратови, јер њима није могла одојети а у ратовима су јој били увијек савезници, ако нико други, а оно Инглези и Французи.

И тако садашњост наша упућује нас на прошлост, која је њој са свијем слична и говори нам јасно и чисто: У општем народном устанку само је спасење наше!

Ко то вјерује тај неће очајавати, него ће радити и с поуздањем очекивати суђени велики, највећи час, а ко то не вјерује, тога ће дипломатија ћушкати од прољећа до прољећа.

ИЗ БОСНИЈЕ.

ЈЕДАН ПОГЛЕД НА ПРОПАСТ СРПСКОГА НАРОДА
У БОСНИЈИ.
(Свршетак.)

Тако је небројено Срба платило главом. Били су их Турци, да им је месо опадало. Нема тога ува, које би могло слушати онај ужасни јак у апсу. Ту се ништа друго не ради, него се изводи један по један, те туче и пребија и цјени. Од мртвих, који на тијем мукама умријеше има читаво особено гробље. А колико има оних, који су изпребијани пуштени кући и тамо набрзо умрли.

Прото Стојан Угреновић лежи у Бањалуци у апсу. Са њиме лежи Мустафа Шапчанин, рођак протин калуђер и Анто механџија. Проту оптужују, да је хтјео буну дигнута на цара. Два момка Мехе Мујиновића, што су били са Остојом, и што се један њога предао Мујану Абдићу, други М. Мујиновићу, сведоче на прота, да је прото шиљао Остоју да диже буну.

ортака, да одреди дан вјенчања. Мерсену, говораше он, не може се ништа повјерити, док не да какву гаранцију; а почем је он пронао, то озбиљне гаранције не може дати, него што је рука његове нећаке, чији би мираз, по њиховом уговору послужио, да поправи његово сопствено имање.

Да је Олимпија, умјесто Мине, прислушкивала, и чула све последње ријечи, можда би им разумјела прави смисао, који би јој дао повода, да озбиљно мисли. Али разум мале Швајцаркиње тако је био потопљен екстравагантнијем идејом, да је отуд извела најстрашније закључење. „Озбиљна гаранција“, по њеном мишљењу, значило је извршење самог злочинства, а „мираз“, који ће побољшати стање Мерсеново, показиваше очевидно, да ће убице да подјеле украдену суму.

Спрота Мина, чувши ове ријечи, којима њено помрачено уображење даваше најстрашнији смисао, отрча, као манита Олимпија, спремна, да је брани са опасношћу живота.

Олимпија не бјеше у својој соби и Мина се једва мало поврати, кад дознаде, да је госпођица Ван Лимпен отишла к матери.

У исто вријеме и г. Мерсен, дошавши од Риствина, тражаше његову нећаку.

Дознавши, да су мати и кћи заједно, мало се збуну, али за тијем, као да се на нешто ријешу, пође к салону мрмљајући:

— Што мора бити, нека буде час прије! Олимпија сјеђаше код стола, преврћући неке књиге и албуме, а мати њена забављаше се лијепијем неким везом.

Један пут сам видео свједоке. У коначу бјеше сав медалс. Мутесариф председава. Ту сједи и кадија. Међу њима Меху Мухинов, који је дошао да научи своје момке, како ће говорити, пак је обојицу тако напојно румом напједао не знаде шта говори, него само: „јест,“ „да.“

Питају обојицу: „је ли вас прото послао да буните?“ Одговарају: јест! „Је ли вам дао барута?“ „Да.“ И тако их пусе на поље. За тијем прота питају: „је ли сада истина шта за тебе говори?“ Прото одговара: „Што год велите јест, како хоћете онако јест.“

Кад сведоци, момчад од 18—19 година, изиђоше на поље, један од њих Јово Вишкловић, чим праг собни прекорачи, одмах поврати због рума тако жестоко, да сва кућа румом заудари. Ту се трети више Турака простијех и заптија и они му подметоше своје мараме, да прикрију. Обојицу одведоше за тијем опет у апс, али их брзо пустише.

Учиниће се неким чудно како Турци да оптужују прота, кад је он њихов. Но Турци као што не мрзе на прота тако им исто није ни стало до њега. Он је свакојак њихов и то проту знаде добро. Него Турци мисле, да се проту накупно дуката, па ће му сада одузети, а њега опет пуштити да народ кукавни плачка. То је турска мајсторија!

Да вам јавим при крају још за нека злочинства турска, која се скоро догодише.

18. Марта о. г. убише Турци Саву Ковачевића код Дубице на Црпцу у по дана.

22. Марта у зору објесише пона Бура Давидовића у Бањојлуци а Турчина кривца и не позваше што је убио Али бега Рустанбеговића брата из Кобама. О овоме догађају јавићу опширније други пут.

Али Ефендија, што је био оца у Градишквом, а сада је у Придору, учи турску дјецу, пућује од града до града по бањалучком и бишњанском санџаку диже фанатичне Турке да од један пут запале све хришћанске куће по касабима, да све исјеку, поробе и опљачкају, да нас ваља припесу на жртву своме пророку Мухамеду а нас тијем са свијем упропасте.

Медалс градишки овје дана кад се овјабавио оде поћу у Ораову село, прије хришћанско а сад насељено с Турцима из Србије, пак покупи од Турака сав барут и све ступе, с којима се барут прави и донесе у град градишки. Ми и из овога изводимо, да се нешто зло спрема за нас, па опет стојимо с крштенијем рукама. Који би могли они за свој трбу ћуте.

Овије дана, када сам се бавио у Бањојлуци својим послом, 22. Марта, ишао је један сељак чаршијом по имену Стапко Кекић. Он је носио сјекиру на руци, тражећи посла. На један пут излети једно дијете турско и мало се, како је потрчало, пореже на сјекиру Станкову. Дјетета стане дрека, вичући: посјече ме вла. Отац дјетета, неки Усо Колџија дотрчи на то сељаку, отме му сјекиру, па њом удри сељака по глави,

Обе тужне и замишљене, бјеху оптерећене једном истом мисли, коју не смјеђаху једна другој, да повјере. Кад уђе Мерсен, оне подигоше главе, па онда, као да су се договориле, наставише свака свој посао.

Мерсен, умјесто да сједне, као што је био обичај, поред своје нећаке, са којом се вољео, да се шали, сједне овом приликом далеко од обавију женскиња, па не знајући како да започне разговор, стаде замишљено да удара погом по поду, он стаде нешто тихо да цјева.

Луиза прва поведе ријеч:

— Да немаш какве неповољности, Хенриче? запита га она.

Јер кад је Мерсен пјевао, то је био у њега знак врло хрђавог расположења.

— Не, одговори овај, немам никакве неповољности Био сам код Риствина. — Ал!

Тишина, што наступи после ово невољно ријечи, поста још несноснија од оне прве. Олимпија бјеше напустила књиге и срце јој, у првој њеној обичној лакомишљености, тешко куцаше.

Луиза Ван Лимпен усмјаваше се, да остане равнодушна, продужујући њен посао, али јој аркћућа рука сваки час вглу испушташе.

Међу тијем, Мерсен је био тврдо науман, да испушти ову прилику.

— Вала је момак тај Риствин! рече за сваки случај.

— Ти нијеси свагда тако добро о њему мислио, одговори му сестра, док Олимпија брижно погледаше час матер, час ујака.

(Наставиће се.)

по рукама, по леђима, док га обори на земљу, па га је опет тучао и ногама газно. У то при-
скаче неколико Турака и мјесто да га одбране,
стану га и они бити. Најпослије дође пет за-
пција и одвуку га у апс. До сад мислим, да је
умро.

Тога истог дана испребија Селим Јајић
Стефана Крминца, што му овај није могао на
своје коњу понијети товар до горњег шехера,
јер је стар и болестан, па није могао пјешице
ићи. Други сељаци пају га послје три сата
испребијана и однесу га кући на коњу.

28. Марта дође запција кући њекога Павла
Чакарине и заште 100 гроша дације, а Павле
му не имаде дати док што не прода. Запција
заште рушвето (мито) 20 гроша, а Павло не
даде. Турчин заште јести и пити, а Павло не
даде јести а даде му и ракије колико је и-
мао. Турчин кад се најде и напије опет заште
20 гроша мита, а Павло недаде. Турчин за пуш-
ку и опали на Павла, разреде му главу и про-
бије му руку. Павло дође у Бањулуку да се ту-
жи али му вазу, да се Турчину не може суди-
ти, док неосведоче 42 ваха, а по новоме кану-
ну, који је потписан са седам потписа Турчин
је нуждан свијету и његовом опстанку и не мо-
ре му се судити, кад га Србин тужи.

Тако вам је ето у Турској данас, као што
је и било од памтивјека. Ја вам нијесам по-
давно писао, па сам сада на једанпут повисе
прикупио суза и крви, што пролиско, мука и
тешкаје патња, што нам Турчин зададе. И добро
би било, кад би из овога себи могли само прет-
ставити шта подносимо, а наше јадно стање
далеко је још ужасније. Нема тије мука с којима
нас Турчин не мучи. И он се незадовољава само
тијем што нам је све узео и упропастио, него и
сами дух убија у народу. До сада смо њекако
остали живи, а сада не буде ли брзе помоћи,
не похитају ли они који могу, да нас ослободе
или бар да нам учине да се ослободимо, — ми
смо брзо за навјејек пропасти. И онда ће се и
за нас моћи рећи, „да ће Босна пожелити Срба,
али Срба није бити неће.“

ПОПЛАВА У ЧЕСКОЈ.

О грозној несрећи, која је спашла ову нај-
богатију и најобртнију земљу у Аустрији, пуни
су листови чески. Забављени изборном борбом,
вели „Обзор“ писмо могли приобћити почетак
свих невоља, које су постигле ову нашу посес-
триму земљу, за то припоћујемо овђе из „Вап-
длерера“ допис од 28. Маја, да читатељи имаду
бар слабу слику те велике несреће. Допис тај
гласи:

У последњем свом извјешћу говорио сам
о једном њеколико стотина четворних миља об-
сижућем земљишту, што га је спашла поплава,
а по новијим вијестима има и друго на сјеверо-
истоку Ческе, на које се такођер у суботу посље
подне свалила грозна несрећа.

Над Находом разлила се око другог сата
посље подне страшна олуја, а за њом навалила
сильна пљускавица. Каша трајаше цијело по подне
и цијелу слиједећу ноћ. Кад се почео хватати
мрак, нарасте ријека Метуја (Метау) и то на
пагло. Око по ноћи већ изађе вода из корита
те поплави у час цијелу наводномјестску до-
лину. Вода растла је непрестанце. Цијелу грађу
градске паваре понесе са собом. Свему тому
дође још погубељ, да насипи пилхотских ри-
њака пеће одољети павали силне поплаве; па
сву срећу одољеше они воденој бујици. Око тре-
ћег сата посље поноћи достиже поплава свој
врх. Од Хронова почам па све до Поржица и
Пахода претворила се цијела околица у непре-
гледно језеро. Крсној и бујној љстини нестало у
њеколико сати трага. Све сама вода и мочвара.
Цеста од Находа до Хронова сва је под водом;
па не провирује до половине само митница. Ку-
ћани њезини спасише живот бјегом на оближњи
брежуљак. Велики је канал на државној цести
у близини дрвене куће уништен. Свако опћење
са пруском је прекинуто. Село Вијелавес попла-
вљено, а вода још увијек расте. Находско пред-
грађе Камениц изгубило се у води; која је про-
дирала све до главног трга.

И над Полицем провалило се око 5 сати
страшан облак, који је обема обалама Метује
учинио силне штете. Све крај те ријеке лежеће
зграде, млинови, пиле и т. д. грдно су оштећене;
све стазе, мостиће, плотове, ограде, за тим др-
во, даоске и т. д., смјешћене дуж ријеке, пову-
коше валови са собом. Цесту од Полица до Хро-
нова уздере бујица на више мјеста, на обронци
лежеће пољане опустоши, те уништи већи дио
пољских усјева.

У Прагу и то код староградских млинова
стајаше вода по водомјеру само 26" над норма-
лом. Људство је на свим мјестима вукло воду
из поплављених пивница, те одгрњивало муљ.
Пред каменитим мостом било је нагомилано сиво
дрво. Вода га кроз ноћ однесе прама ватавској
обали на малој страни прашкој, тако да је ци-
јело земљиште од Одолекове куће па све до
моста покривено великим деблима и сплавовима,
које се на хватове високо дижу све до зграда.
И у Смихов поплављена је сила дрвља. Сад се
виде на површје воде излазити људске љешине.
Јутрос у 7 сати извукше испод њеке лађе ље-
шину шестгодишње голе дјевојчице. Тијело би-
јаше јој покривено муљем и грозним ранама. По
свој прилици извукше ју валови из постеле.
Код Холешевница изабаци вода љешину млинар-
скога калфе Перонтка, који се је био утопио
хватајућ дрвље.

Цијела бераунска и литавска долина про-
мијени се у ноћи прошле суботе у велико језе-
ро. Валови им искоријенише неоодољивом силом
дрвља и упропастише сва више лежећа села и
мјеста. У Черноспцу досегнуше валови забате
сграда. Требова, Србско, Подмокрапех бијаху
под водом, а таква пропаст протече се све до
брежуљка здичке постаје.

Мјеста Прасколес, Коморан и нижи дио
Доброхвица поплави вода сасма. Ријека Берауна
нарасте толиком брзином, да је све стаповнике,
који ни о далека нису слутили грозне несреће,
затекла неприправне. Још у суботу око четврт
на седам сати с вечера стајаше Берауна на нор-
малној висини. На једном застру оборје црни
облаци, и провали силна киша. У тили час
продру са свих страна бујице у бераунску до-
лину, као у своје средоточе, а одтуд даље ру-
шећ зграде и мостове, пустошећ пољане и по-
сећи собом камење од више центих тежине, и
све што бијаше на путу.

У недјељу око пет и по ура у јутро нава-
љујући валови потресоме Швајкорнов мост, разо-
рише га и повукше велике ступове 10—12 ц.
тешке комаде гранита, тако да ниједан не оста
на мјесту, и у понећелак 27. небијаше више
трага ни знака, гдје је тај мост био.

У постаји Ревници гледаху људи, како на
води пливају стабла, постеле и шкриње. На спла-
ву једном стајаше човек ломећи руке позивајућ
људе у помоћ — бујица га мећутим као стрије-
ла однесе с видика. Одмах иза њега појави се
жена на чамцу, и њој не бје од пикуда помоћи!

Кад се јучер прије подне опет слегла вода,
вијаху се на вршцима воћака висити горостасна
дебла.

У Котопеку (срезу хороличком) порушиле
се четири куће, а у двије много људи подавље-
љено. У Холетицу погину више фамилија.

Из Карлових Вара јављају, да су државни
мост у Лубенцу и канал код Тајсинага оштећени,
пу да обнеће није претргнуто.

Ово су описи несреће, која се опазила у
први мах а сада немају новине простора, да о-
пишу још грозније невоље.

Чески листови говоре о грозној несрећи,
ставили захтјев, нека се из државне благајне
пружи помоћ несрећној земљи. Бечки листови
не само да се противе тому посве оправданом
захтјеву, већ још прихватају прилику, ругати се
Чесима, како они сада ипак увијају потребу
тјесне свезе о Цислијавом. На то им одговара
„Полици“ и доказује, да Ческа плаћа сваке
године 77 милијуна пореза, да управа у Ческој
стоји само 14 милијуна, па да с тога државна
благајна сваке године! 63 милијуна из Ческе
вуче. Кад би имала Ческа попут Угарске своју
самоуправу, стајала би управа сваке године ње-
квих 46 милијуна, те би тако још до 31 мили-
јун остао у земаљској благајни. Тако пако до-
бива држава сваке године 63 милијуна, у десет
година дакле 630 милијуна, те би морала у
властитом свом интересу сада повратити њешто
од тих свота земљи и још ће тим знатно пове-
ћати и порезовну везину моћ.

Најновије вјести јављају, да се до сада
цјени на 60 милијуна фиорина штета, коју је
поплава у Ческој починила.

ДОПИСИ.

У ТРЕБИЊУ, на Спасов дан. — Када ћу
престати оглушавати вас мојим жалбама, и уби-
јати ваша срца дописивањем о патњи нашој?
На жалост када ми се појављују исти догађаји
у страдајућем нашем животу; када ми се при-
казује неборима истина: Мучи се, рајо, док
ти мозак прене; када сузним очима гледати мо-

рамо ће оне изобразне државе кадје пружити
нам мелема нехајством и посмјехом лебде, и по-
ми неможе бити, него да примим мастилом црна
слова пишем, црним пером црне вам изразе од-
кријем.

У последњем мом допису показао сам ниш-
татност Султанових жеља, и зато нетемељиту
равноправност коју он сања у својој држави,
данас ћу пак исто најновијим примјером потвр-
дити.

Јово Клишић родом из Мостара има неко
доба да се намјестио у овој чарпцији, ће је по-
штево и трудољубиво на иглици њешто мало
новаца стекао; и на виђење самотној остарјелој
матери у Мостар пошао. Али 6 сата прије него
ће матер своју виђети, и плод труда свога њој-
зи пружити, навале на њега — тко би сте ре-
кли? — царски синови, вјерни послужитељи
свог падиша, оно му мало новаца отеше и до
кошуље га свукше, и срећа његова што му
живот опростише. Сиroma Јово врати се у Сто-
лац и мјестному суду тужбу принесе. Али што
пружи? Је ли ришћанин зло учинио? псетом у
апс. Је ли Турчин скривио? можеш ли, влаше,
обистинити; по корану Турчин неможе скривити.
Је ли аскер Јова огулио? шути, бре Ђафире,
како смејеш износити биједу на царске синове.
Ово су ваздашњи одговори праведног турског
суда, ово је равноправност, али ће? само у тур-
ској држави.

Ово су дјела која неће да чује турска гла-
да и њезини арамије. Запитајте за ово Сарајев-
ског Цвјетника и другове, па што ће вам каза-
ти? Измишљотина, клевета, лаж, и т. т. и т. д.,
празне ријечи из плаћених глава. Отворите тај
лист па што у њему: Именоване турских чи-
новника, и сличне ствари, а за домаће потребе,
за благостање, за просвету своје земље ни спо-
мена.

Је ли паде да ћемо умно и материјално мо-
ћи узнапредовати? Одговор остављам свјесној
и поштепој публици.

У КОТОРУ, 16. Маја. — (Одоцњено) Да
би иностранца који дошао у Котор, и да нехо-
тимице дође до којег, кому је мало стало до
правога напретка и истине, а на жалост имамо
и таквијех, можда би наше мјестно пјевачко
друштво „Јединство“ ружно нарисао, као друш-
тво које у виду напретка гоји пакост и завист
међусобну. Да бих коле препречио овакови слу-
чај, и пакостно мњење њеких побио, намјеравам
овим путем, што краће показати вјерну слику
истог друштва, а обећавам се и сваку наведе-
ну ријеч доказима потврдити, ако би когод по-
оумљао.

Ово Друштво намти свој обстапак од дав-
нина, које се је ограничавало да се само у
црквеном појању пјежба, у кому се вјешто и
храбро држало, премда без друштвених начела,
док се у њеких пробуди лијена мисао да му
други облик даду, бољи значај и вишу снагу,
најме да га под закрилијем поштења и родољуб-
бија успореде другим друштвима, којима је до
умног развитка на ширему пољу, ће не само
појање човјека увеличава, него и рад у знап-
ственој струци. Ово Друштво овако устројено
и од Владе потврђено доби велики број чланова,
који неуморним трудом, честим пожртвова-
њем, моралним и материјалним подпомагањем
такви му темељ дадохе, да се подлини може у
тврдом увјерсњу да га неможе нит завидна
олуја нит пакостни гром стровалити. Радило је
дакле да просвета браћу изображава, пјевањем,
свирањем, представама и другим сличним сред-
ствама, на темељу слоге да браћу под једним
барјаком сакупи да у ближној свези боље се
међу собом споразумију и сипријатеље. да бодје
један другог познаду, да један од другог вр-
лину прими а ману позпаде да ју поправи, јед-
ном рјечи, када је осјећало да је много по-
звано, пити је прије, а још мање сада погазило
уговоре да вјерно и поштено у задњи својој
напредује, коју да по могућству испуни није
ни у чему погрјешило, дапаче радило више во
му морална и материјална снага допуштала,
надвладало је вазда поштенним патњом многе
препоне које су му на пут падале, из често за-
мршених случајева славно исплавало, који су
страном у истом Друштву се подигле, страном
подметнути од вазда злобених особа, којим се
једино приписати може слабашан дух и печота
намјера, премда нам тим више на корист раде
него на штету јер ћу им по Н. Томазеју каза-
ти: злобне непријатеље треба сматрати као
вјежбаше које нам исправља леђа; и кад неби
било онијех који недостатке наше пазе, оно би
требао да кога за то најмемо.

Овим редкама није ми намјера била у особност дирати, него да јавно изнесем истиниту слику овога Друштва да га познају они који би га позвати хтјели.

Из ХРВАЦКОГ ПРИМОРЈА, 17. Маја. — Као што се очекивати могло, избори за заградњачки сабор у хрватском Приморју изнадоме у корист народне странке, јер народњаци уз пркос притиску одржаше сјајну побједу. У Баку изабран је једногласно витез Змањ, у Црквеници трговац Турковић, на Трсату д-р Деренчин, у Сењу Црнобак, а у српским Моравицама Рачки. У Сењу скоро да је владин кандидат продро, и као што причају и наши Срби као што је Пауковић, Вујић, Петровић и још њеки други гласаше за владин кандидата. У српским Моравицама исто бије је владин кандидат Акурти сигуран али му народњаци покварише план. Знајући народњаци да рјечки српски свештеник општепознати родољуб г. Јово Шорак код српског народа у српским Моравицама добро стоји, а он сам пехједе да се Срби осрамоте, пожури се на мјесто избора, дошавши у Моравице судица Акурти који тамо и судица и кандидат народни Шорку да одма одлази и нареди жандаре да га прате, а народ видивши што судица с Шорком хоће повичу: ми ћемо њега за нашега заступника. Шорак на то пехједе пристати већ рече: бирајте ви Рачког а ја одлазим. Рачки буде једногласно изабран, а Шорак да народ уставије није, то би био Акурти и његови жандари по врагу прошли. Акурти имао је за себе 50 сигурни гласова, а на копцу, само су му два вјерни остали. Кад се Шорак на Рјеху повратије народњаци примили су га и дочекали братски, — и тако на српски народ не паде љага, већ се показа као и свуда уз народну странку, а поједини Срби као Павковић, Петровић Токо и Гајо у Моравицама не могу српски народ да осрамоте пак ако и за владин кандидата гласују.

ЦЕТИЊЕ, 2. Маја. — Њ. Св. кнез Никола I. отишао је у прошли четвртак у манастир Острог, гдје је сваке године на Тројичин дан велика народна светковина. Не само из Црне горе, него и из Боке, Зете, Херцеговине и Босне скупља се ту народ у овај манастир, гдје су мошти св. Василија. Са Њ. Св. кнезом отишао је одавде и г. Божо Петровић, председник сената, већина сенатора, многа друга господа и обична свита. Такође је отишао и г. Јовић, руски консул, који се овдје дапа бавио на Цетиње. У исто вријеме отпутовао је и преосвештени митрополит г. Иларион, са овдашњим свештенством. Као што чујемо Њ. Св. кнез Никола I. пробави ће више дана на овоме путу и том приликом прегледа ће војску у неколико окружја.

ПРИПОСЛАНО *)

Господине Уредниче.

Под бр. 902 дана 24 Маја јавно очитова онлиња которска један оглас.

Њеки управитељи ратарског друштва нападајући на народне трговце кожурица изјавише поносно, да су народу велику корист постигли што су једнога трговца странца докучили до пазара которског. И као да је ко сметао томе патицању некада, клеветаше мјестне куће да би их у народу погрдили неистинитом изјавом, коју ниједна онлиња противу свом трговштву неби изјавила.

Ми потписани одбијемо кано пријеварио и страше све оно преферане рјечи, које шатка памет само је могла издати. Паслонице се на повјерење народа приторског и приморског, што до сада има посла с нама и што познаје наше часно поступање, надамо се становито, да пук Боке Которске познати пријеварије тежње оне изјаве и да ће је осудити као несрећу домаћу, што убоштво вуче и неслогу шири.

Блазићки народ, за кога нијесу њеки никада се бригули, а камоли један новац извадили, заман мисле једити добити похвале и одличности. Жртве, што досада трговина од буџица потписаним настави, познато може бити и колико они се боре за уздржану обртност свиларску уздржати у своју домовицу за своје и опште корист и истих гојитеља, који у сваком случају находе у своме мјесту продају и истодобно штит користоме патицању према страним трговцима, која неимајући у прегледу не само голу корист особиту, без домаћег кушца, за ништа поцједи би наше плодове.

То наше мишљење скоро оправда тај исти хваљени Талијапац у ову згуду, када видећи да врста и цијена кожурица није тако како њему би приказато, онда остави пазар Которски и одлазећи, пријекор и срамоту остави, коме иде.

Молимо вашу неисторастност, г. уредниче, да примите у идућем броју вашег листа ову изјаву и очитујемо се.

Прчањ, 8. Јунија 1872.

Александаро Жбутега.

Фердинандо Жбутега,
Иван Милин.

*) За све што се штампа под овиме насловом, уредништво неодогува својим читаоцима. У.)

Довде било је већ све сложено у листу, када смо добили и овај допис, кога саопштавамо ради објашњења ствари, која је доиста јако важна за наш народ:

С КОТОРСКОГ ПАЗАРА, 30. Маја. — У једном пазарном дану метајући се с мојим при-

јатељем по рипи которској, приступисмо к једној гомили народа, која бијашу свилене кожурице на продају донијели, али сви као убивени бијашу. Упитам их: шта вам је браћо те сте тако покуњени поред тога свога лијепог блага? На то сви: како ћемо бити весели, има три дана да путујемо од наше куће, падајући се да ћемо одма своју робу продати, па ево од јутрос до сада овдје узалудно чекамо. Један од ових трговаца каже, да наше кожурице неваљају, други с на- капицом плаћа их по 8—9 шестица, а сада неће нам ни по то да плате него мање; мучи се околу њи док се завију, мучи се овако за продати их, па најпосље ништа; занста су паметно наши сусједи урадили што су ову радњу са свам забацили а ми смо лудовали што смо их гојили, по до године нећемо ни ми, које и сви остали са заклетвом потврдише.

Упитах мога пријатеља: за Бога како је то и зашто? овај ми потапко поче приповједати: Има више од 80 година од када Бока и Црна Гора гоји свилене бубе. Ова су мјеста назад 30 година до сто хиљада литара свилених кожурица давала, и то се готово све у Котору продавало. Сада има мурава десет пута више него је онда било, а кожурица једва до двадесет хиљада фуната на продају — долазе.

Што је овај богати обрт овако умањен томе је узрок добар дио постојећа бубична болест, ал највише превиска цијена, због које је народ радњу ову прекориству са свим забацио, нит се старао о том да набави здраво сјеме, пошто му корист, труду и трошку ни најмање не одговара, а с тим је Бока и Црна Гора најмање до двјеста хиљада фиорина штетна и прекидао јој се пут да и до по милиона фиорина од тула не сакупи новаца. А то није маленост за сиромашни наш народ. Оштећене су с овим и наше владе добре намјере, која на умножење свиларства големи новац троши.

Пристојна цијена свилених кожурица само је онда била кад су странци куповали, но има до- ста година да се таквих овђе не виђа, и то је наше патриоте Прчањане г. г. Жбутега и Милина охрабрило, те су укупно свилене кожурице не по цијени која је у трговачким пијацама бивала него по својој вољи куповали; сиромаси морали су је пошто по то продавати јер ово није као остала трговина да може чекати. Особито на лањском пазару немољаше ти се изаћи због уз- дисања клетва и плата једног народа а нашим куповацима то је све годило, неуромисљајући ни на то да су се с овим народом обогатили.

Поп Лазар Ерцеговић, који је као управитељ свиларске штације од владе постављен у Котору за распрострањавање свиларства, како чујем, занста се у том отличо као прави патриот зау- зео. Он је јошт од првог Марта својевољно отво- рно како теоритичко тако и практично свиларско подучавање и то бесплатно и за свакога који би само жељу имао. Он се пољодјелског друштва управитељству ком и сам припада, обвезао бан- бадава изабрати и направити по станичењу сјеме које ће се послје народу раздавати и сувише и сам је диошник у новцу за куповање сјемена. Он је за вријеме свог лањског пребивања у Горици уз свиларску науку упознао се с тамошњим сви- ларским трговцима, који су по његовој препору- ки и пастојању ове године амо за куповање наших кожурица дошли, једна би се једном мо- нонол прекинуо а пристојна цијена увела, с чим би овај богати ал забачени обрт оживио. Ово је у сагласију са овдашњим начелником и пресјед- ником бокељског пољодјелског друштва г. Сиро- ром Ђејединовићем радио, и код њега је сваког нужног покретања нашао не само у ономе што је по дужности свога положаја морао радити, него доста и сувише на што га је једина патриотичка љубав гонила. Његове законите објаве и користне препоруке по цјелој Боки прековољ- но одзива добише, једини поменути браћа Жбу- теге нађоше се увређени, те свуда устмено и пи- смено открише јавно своје негодовање и против њега и против поменутог управитеља свиларске штације; а зашто то ће обће мишљење изјаснити, јер и један и други за себе не раде него за опште добро, ће би г. г. браћа Жбутега из много узрока морали се јошт већма за општи напредак заузети него што су ови два.

Трговац из Италије најми пространу кућу, при кој изнова направи душницу и поче купо- вати кожурице по цјени осталих свиларских пјаца, с којим обвесели народ и оживи паз- зар. Но то за мало траја, оде; зашто или чијим упливом, дознаће се, изаћи ће дјело на виђело. — Тад поменута браћа Жбутега опет на стару,

придруживши у своје коло њеког Арбанаса о- давде Гегу да им не смета по вољи ћесити, и због тога је драги пријатељу овај народ како видим убивен.

Ово каживање убоље мога пријатеља јако, још већма кад виђе по брзојаву изложеној цијену из Горице која двојном већа бијаше него што г. Жбутега плаћаху; те оде кроз Котор од трговца до трговца, скуписе се браћа Которани и једне и друге вјере и драговољно на купо- вање кожурица саставише доста голему суму новаца, уредише се и једногласно закључише не само у кожурице него и у уље и у жито трго- вати на облакшину народа и сувише јошт што- год на корист народа радити, а то и човјечност и потреба данашњег вијека изискује, иначе ако се и даље наш народ пусти да му се производи његови у полак плаћају а жито му се по пе- десет или по сто на сто удужује, не само да никад главе дити неће него ће се по свијету разбежати без повратка као што је и почео, а земља ће или остати пуста или туђином насле- ђена бити.

Поменуто друштво јошт у понећелник свој похвале достојни рад започело је и са купова- њем кожурица по пристојној цијени за свагда разбило је коло народних непријатеља.

У коло браћо, сваки који што може на- диошце да радимо, те да сиромашни наш народ од Вукова и пропасти спасемо и себе с њима заједно; с благостањем само народ може у да- нашње вријеме напредовати а док је сиромашан, оп је без цијене и вјечити роб, највећа слобода за њега је дотле празно име. Укупне силе за то су најлакши пут и најбоље средство. Живили удружити народног напредака!

Н О В О С Т И.

— Новог скадарског пашу примили су Арбанаси с неповјерењем, особито од како је искао од њих, да му од свакога барјака даду по десет момака, које би оп ставио у низам, жандаре, и т. д. То би дакле био опет нов корак, да се Арбанаси узму у низаме, а лави су се с тога покљали. Паша је позвао више главара у Скадар и на објед к себи, но они се вратише сви кући и нејавише му ништа.

— Царевинско вијеће одобрило је да влада изда 700.000 ф. пароду у Ческој, који је пострадао од поплаве. Кад се узме у рачун колико милиона даје Ческа у државну касу го- дишње и у колико је већ милиона процјењена штета, онда како изгледа тај „дар“!

— Престолонаследник итаљански ба- ви се у Берлину гдје је веома отличо дочекан и њемачке новине труде се ушљед тога да увје- ре свијет, да претстоји њемачко-италијански савез.

— У Цариграду је опет покренуто питање о наследиству пријестола. Говори се да велики везир Махмуд и министар спољних послова Се- вер раде да приморају султана да преиначи за- коп о наследиству. Најбоље би било, да оставе тај посао Хришћанима у Турској, да га они сврше својим ослобођењем.

— „Обзор“ јавља о њекој брошири, коју је у Београду издао г. Орешковић у којој хоће да докаже да Србија не може ријешити питање ослобођењу турскијех Славене, и да су сви аустр. Славени неспособни да стеку слободу и самоуправу, те препоручује, да се Славени баце у наручје Русије. „Вандерер“ и федера- листички листови устају против те брошире.

Р А З Л И Ч Н О С Т И.

(Жене и године.) Зна се, да жене, и у опште женске, радо крију године. Готово нема ни једне једине, особито међу тако званим го- спођама, која ће у том погледу истину да рече. Ево о томе још један примјер. Кад је последњи попис становника и имања био у Угарској до- несе чиновник једној госпођи варошкињи табак, у који се све уписивало, и зашта је:

— Милостива госпођо, које сте се године родили?

— Ја? мени је сад двадесет година.

— А колико је овоме младоме господину овдје?

— Њему је сад петнајест година.

Чиновник убјележи све по реду, и ако се једва једвице могао да уздржи од смијеха, јер му је било врло добро познато, да је онај мла- ди човјек рођени син исте госпође. Морало јој је бити дакле 5 година, кад га је родила.